

ולולי דברי רש"י היה נלענ"ד שטעות
סופר במדרש בדברי ראב"י מה
שאמר "והבר מצוי" ונ"ל "והניר מצוי"
כמו שכתב רש"י בחומש שעל ידי הניר
הארץ חלולה ככזרה והכ"ף שרשיה
בתיבה, ורצנן אמרי "כזר" ר"ל שהוא
כף הדמיון הבר מצוי, ולשון "הבר מצוי"
נראה לי שר"ל שנתמנה ועלה מן הארץ
על דרך מיץ חלב, ועיין במדרש רבה
פרשת מקץ (פנ"ב) לעת מלוא מצוי
חשבון כו' ולכן אמר שעות הגשמים
עזרה והשרב עדיין לא, כדאמרינן בראש
השנה דף ח' אימתי עמקים יעטפי צר
באדר ופירש רש"י שהזריעה נומחת
ונכרת יפה ע"ש, ומה שכתב בידי משה
שם ליתא:

(מח, כב) ואני נתתי כו' תשית שונאי
לפני חלקים בצ"ל:
ר"ל שיהיה נרפים כל אחד לעצמו ואוכל
להתגבר עליהם, ובקלח חומשים כתוב
זהם לשני חלקים, ואין זה נכון ועיין
ברש"י בזהלים (כא, יג) פירש צענין אחר
שיחלק ממון כו', ובסימן ס' (פסוק ח)

פירש אהלק להם שכם צנכסי אוציהם
ע"ש:

(שם) דרך ירצחו שבמה איש חלקו:
הוא תמוה ואדרבה זהו שם
שם (ו, ט) פירש [לשון] כת אחת וכן
משמעות הכתוב שאמר "וכחכי איש
גדודים דרך כו'" ודוחק לומר דמפרש
דאעפ"י שהם כת אחת מכל מקום כל
אחד ירצח חלקו דמנין לפרש כן, ועיין
בשרשי הרד"ק [בשורש "שכם"] שכתב
ירצחו שכמה על דרך אחד ואד אחד, ולולי
דמסתפינא הוה אמינא ששני תיבות אלו
איש חלקו החליפו מקומם ונ"ל לעיל
שכתב רש"י ד"א שכם אחד הוא הזכורה
שיטלו צניו שני חלקים איש חלקו כנ"ל
ור"ל שלא נטעה לומר שכל אחד מהצנים
יטול שני חלקים, לכך מסיים זה "איש
חלקו" ששניהם יחד יטלו שני חלקים איש
חלקו וכ"כ רש"י לעיל פ"ה ליטול חלק
בארץ איש נגדו כנלע"ד י"ש:

(מט, ד) פחזו כו' הממחרים למרוצתם
לכך אל תותר בצ"ל:

יד ושם

כבר עברה אך קשה להיפך א"כ שדרשינן כבר י"ל שהי' זמן הבר והיה בעת השרב
וע"ז דרשו נמי תיבת לבא כפי' מהרז"ו נוטריקון לא בא שהגשמים כבר עברו והשרב
עדיין לא בא.
יפ. וכן נמצא בשני כ"י חסר מן אחלקה עד איש חלקו.

ונראה מזה שרש"י מפרש מלשון "בחפזון" והוא ממלות ההפוכים, וכן כתב הרמב"ן ז"ל ויתכן שהוא הפוך מן חפזון כו', וצא"צ (מ"ס) [פי"ז ופכ"ג] פירש"י "יעשוק נהר ולא יחפוז" אינו מתקשה על שתייתו, וכן כלשון חכמים (חולין מו:). דחפזא כאופתא [קשה כעז], ועיין בתשובות שצקוף ספרי בית אפרים על טרפות סימן כ"ח מה שהשגתי בזה להגאון מוה"ר ישעיה ז"ל בזהמ"ח ספר שאלת שלום בענין זה.

אוצר החכמה

וראיתי להזכיר פה מה שעלה בדעתי בפייט לתפלת גשם זכור אצ נמשך וכו' רוסק געס פחו כמים, שמפרשי הפייט פירשו כל אחד לפי דרכו, ולולי דמסתפינא הוה אמינא שזריך לינקד בחיריק "געס פחו כמים" ר"ל שמעלת הכהונה חשובה שנתרחק מראובן לפי שהיה פחו כמים, אצל חלילה לשנות הנקודה בשביל שאנו מדמין, ולא כתבתי אלא להעיר לב מזין יודע שאם יהיה נמצא כן בגירסאות ישנות העי"ן בחיריק יש לסמוך על זה:

(שם) בי עלית. שבינה כו': ולענ"ד אפשר לומר עפ"י מה שכתב רש"י לעיל "וישתחו ישראל כו'" שהשכינה למעלה מראשותיו, והו' שאמר לו שחילל שם השכינה, ורמז לו במה שאמר "יזועי

עלה" ר"ל שעכשיו עלה על יזועי ונכון ועיין במפרשים:

(מט, כא) אילה שלוחה הנותן אמרי שפר. בתרגומו וכו' ותרגומו יתרמי עדביה כו': אינו מובן אהייא קאי, ונראה שז"ל ותרגומו אילה שלוחה בארעא טבא יתרמי עדציה יפול חצלו והוא יודה כו' כז"ל, ור"ל דלפירוש קמא יתפרש לשון שלוחה משולחת לרוך, וכן כלשון שני ושלישי הוא לשון הליכה בזריזות, ומלת שלוחה הוא ענין אחד עם אילה ללשון ראשון שניהם מורים על הארץ הטובה וללשונות האחרות מורים על זריזות ההילוך, ולפי התרגום מלת "אילה" לבד מורה על הארץ הטובה ומתרגם עלה בארעא טבא, ומלת "שלוחה" מתורגם על נפילת חצלו בנעימים ו"שלוחה" היא מלשון הכחוש במלכים ט' (פסוק טז) "ויתנה שלוחים לבתו" וכן במיכה א' (פסוק יד) "לכן תתני שלוחים על מורשת גת" שתרגם יונתן מתן וע"ש ברד"ק, וכן כתב הראצ"ע "אילה שלוחה" על דרך דורון והמקבל דורון נותן אמרי שפר ע"ש, ולכן פירש יתרמי עדציה כלומר יפול תחת גורלו.

ואגב מקיים רש"י לשון התרגום והוא יודה, ושמעתי לפרש לשון התרגום עפ"י מה דאמרינן בצרכות דף מ"ד דאם אוכל פירות גנוסר הוי עיקר

אף לגבי פת ומצרך על הפירות ופוטור
את הפת עיין בתוספות שם, והו' שכתב
התרגום ואחסנתיה תהא מעצדא פירין
יהיון מודן ומצרכין עליהון, ר"ל שהפירות
יהיה עיקר שהצרכה תהיה עליהם ולא
על מה שנאכל עמו שיהיה הפת ושאר
דברים טפל לו והדברים עתיקים:

(מט, כב) בן פורת כו' היו צועדות
על החומה, עלי שור
על ראייתו: ולכאורה יש סתירה בדבריו
דמתחלה מפרש שור "חומה" ושז' מפרש
לשון "הצטה", ולענ"ד מה שכתב לקמן

מן דבר אחר עלי שור צשציל לשור נכתב
שלא מקומן, וכנ"ל היו צועדות כו'
לראותו שם דבר אחר עלי שור צשציל
לשור עלי שור על ראייתו כו' שור כמו
לשור כנ"ל, ומתחלה מפרש שור חומה,
ושז' כתב דבר אחר עלי שור צשציל לשור,
ומפרש הענין האך הענין דשור היינו
ראיה כמו אשורנו ושז' מפרש דמלת שור
כמו לשור, ולכן פירש שצעה של הצנות
היו צשציל לראותו ולהסתכל ציפיו.

ובקצת ספרים ליחא למיצת על החומה
וגם לא גרסי לבסוף מיצת דבר
אחר וכן משמע במזרחי, אך בתהלים י"ח
(פסוק ל) "אדלג שור" נראה מרש"י

יד ושם

כ. ואכתי קשה מה רוצה רש"י במה שאמר שור כמו לשור כיון שכבר פי' עלי בשביל
אין צורך לומר עוד שור כמו לשור דהרי בשביל שור הוא כמו לשור והיה נראה
שהנוסחא הנכונה הוא כן בנות מצרים היו צועדות על החומה להסתכל וכו' לראותו
משם ד"א עלי שור על ראייתו כמו אשורנו ולא קרוב ושוב צ"ל עלי שור כמו לשור
ד"א עלי שור בשביל שור וכן נמצא בכ"י אחד שגרס ד"א עלי שור בשביל לשור ולפי
גירסא זו כוונת רש"י כך קודם פי' רש"י מלת שור על שני דרכים לדרך אחד שור היינו
חומה ולדרך השני שור מענין ראי' ושוב כתב רש"י לפרש מלת עלי בשני דרכים מכוונים
לדרכים הנ"ל במלת שור והיינו לדרך שפי' שור חומה צריכין לפרש מלת עלי מלשון
על סמוך כלומר שצעדו למקום סמוך להחומה כי סמוך להחומה יש ביכולת לראות
למי שהולך ברשות הרבים ובפרט כשמתקומם קצת ולא עלו על החומה ממש וזה לשון
עלי ביו"ד דלא על ממש הוא רק מכוון וסמך להמקום ולכן פי' עלי שור כמו לשור
ולדרך השני שפי' שור מלשון ראי' בוודאי אין לפרש עלי על מקום רק עלי פי' על
תכלית והיינו בשביל לשור ואם כגירסא שלפנינו שלא כתיב ד"א עלי שור נראה שצ"ל
עלי שור כמו לשור בשביל לשור וקודם מתקן רש"י הלשון ואח"כ מפרשו כידוע והיינו
שפי' עלי שור כמו לשור כלומר לפי' הב' דשור היינו ראייה הוי מלת עלי במקום למד
כמו שהיה כתוב לשור הלמד בקמץ ואין זה מלשון על מקום ואח"כ פירשו דהיינו
בשביל לשור ולפי' הראשון דשור היינו חומה לא הוצרך לפרש דודאי מלת עלי כפשוטו
על מקום והוא נכון לפע"ד ולא באתי רק להעיר.

במדרש פרשת תולדות (פס"ה) שיעקב
היה הולך אנוס כפוף וצוכה אלא שהוצרך
לשמוע לקול אמו ע"ש:

(שם) בתרגום יתוספון על ברכתא
דילי: מלת דילי נדפס
בתיבה אחת והוא ט"ס ונריך להיות חלוק
בשני תיבות, די לי צריכו אצחתי, ובתרגום
יונתן די צריכן יתי ע"ש:

(ג, טו) ויראו אחי יוסף בו ויש לו
משמש לשון אם
ואולי: נלע"ד דמלת ואולי הכתוב כאן
הוא ט"ס דעדיין לא מיירי כלל משימוש
לשון אולי כמבואר בתחלת לשון רש"י
דלא קאמר [אלא] דלו לשון בקשה [ולשון
חס] ולא מיירי מענין אולי וכאן קאמר
דלו לשון חס אבל מאולי לא מיירי הכא
אלא אח"כ כתב רש"י שימוש ואולי, וגם
דאיך יכתוב רש"י כאן שמשמש לשון אולי
א"כ תלי תניא בדלא תניא דהא אחי לא
ידעינן מלת אולי להיכן נוטה שמשמש
כמה ענינים, ולכן נלע"ד שמלת ואולי
הכתוב כאן הוא ט"ס וכנ"ל משמש
[בלשון] חס כגון "לו הקשצת למנותי
כו". וה' יזכני להיות ממקשיצים למנותי

דמפרש שור חומה, והוא מלשון תרגום
דמתרגם חומה שורא, ואפשר שלכך נקרא
החומה שור על שם שרואים ולופים יותר
מן החומה, וכהאי גונא כתב רש"י לעיל
בפסוק י"ב ולפי תרגומו עינים לשון הרים
שמסס לופים למרחוק, וכן הראב"ע
מפרש לשון חומה וצשרשי הרד"ק מפרש
ג"כ עלי שור פירושו חומה:

(מט, כו) ברבבות אביך בו' ואונקלוס
תרגם תאות לשון
תאוה וחמדה וגבעות עולם לשון
מצוקי ארץ והם הרבבות שחמדתם
אמו והזיקתו לקבלם: כנ"ל ומפרש
מה שכתב התרגום דחמידו להון רבוציא
דמן עלמא קאי על רבקה, שגבעות הוא
רומז לאמהות כמו שכתב רש"י בפרשת
בלק "ומגבעות אשורנו" הם האמהות,
והכי אמרינן בראש השנה דף י"א מקפץ
על הגבעות בזכות האמהות וכן כתב
בתרגום שם, ומכל מקום נ"ע מה שכתב
רש"י שחמדתם אמו וכו' דגבעות הוא
לשון רבים וכן בתרגום כתב רבוציא,
ובתרגום יונתן כתב דחמידו להון רבוצני
עלמא ישמעאל ועשו וצני קטורה ונ"ע,
ומאחי בפענח רזא שכתב דלכך כתיב
גבעת חסר משום דקאי רק על רבקה,
ומה שכתב רש"י שהזיקתו לקבלם עיין

יד ושם

כא. וכן הוא בכ"י אחד אולם בחומש עם פי' פנים יפות שנדפס ע"י הגאון המחבר
זצ"ל ראיתי כ' ברש"י ויש לו משמש בלשון אם ואילו לפי"ז ל"ק דאילו היינו אם.